

2010-02-26

2009/608

LUNDS UNIVERSITET
Medicinska fakulteten

Uppdrag att ge förslag till hur finansiering med utbildningsbidrag under forskarutbildningen kan ersättas med doktorandtjänst

En arbetsgrupp bestående av Anita Sjölander (ordf.) Håkan Axelson, Bengt-Olof Nilsson, Lars Rönnstrand, Ulrika Andersson, Pontus Nordenfelt samt Anna Arstam (sekr.) har 2009-03-30 fått i uppdrag av Dekanus att utreda förutsättningarna för att avveckla utbildningsbidraget till förmån för doktorandtjänst. Föreliggande rapport lämnas härmed till Dekanus.

Bakgrund

Idag finansieras merparten av heltidsdoktoranderna vid Medicinska fakulteten med utbildningsbidrag under första halvan av forskarutbildningen och anställs på doktorandtjänst under de två sista åren av utbildningen. Majoriteten av doktoranderna är externfinansierade. Den gemensamma universitetspolicyn säger att *"Lunds universitet strävar efter att i valet mellan utbildningsbidrag och doktorandanställning i första hand inrätta doktorandanställningar som studiefinansiering för studerande på forskarutbildningen"* (Dnr IA 29/5039 2005).

Utbildningsbidraget är en reglerad finansieringsform och är skattepliktigt men eftersom doktoranden inte är anställd omfattas de inte av samma sociala trygghet som vid en doktorandanställning. Utbildningsbidraget är pensionsgrundande för inkomst- och premiepension (ej tjänstepension) men ger inte underlag för sjukpenning eller a-kassa. Doktoranden, när denne disputerat, omfattas heller inte av det statliga Trygghetsavtalet, där kravet är att man har haft en anställning under minst tre år för att omfattas av avtalet.

Doktorandrepresentanterna anser att det nuvarande systemet med utbildningsbidrag inte tillgodoser den grundläggande trygghet som man kan kräva. Ett sätt att närma sig en rimlig situation är att introducera ett tredje anställningsår i form av assistenttjänst kombinerat med utbildningsbidrag, vilket skulle ge tillgång till Trygghetsstiftelsens förmåner.

Trygghetsavtalet

För att komma i åtnjutande av Trygghetsavtalet krävs att den som haft en eller flera tidsbegränsade anställningar inom staten i en följd under sammanlagt minst 3 år under de senaste fyra åren. Anställningen behöver inte vara heltid men alla ersättningar skalas ner till motsvarande nivå av tjänstegraden, men man kan dock ta del av programverksamheten oavsett nivå i tjänstegrad. Trygghetsstiftelsen är den organisation som stödjer de som omfattas av avtalet. De fördelar som avtalet ger är bl. a inkomstförsäkring, och företagshälsovård efter anställning. Det som på sikt är viktigast ur ett doktorandperspektiv, är den omfattande programverksamhet som stiftelsen bedriver med yrkesvägledning, rekryteringservice, seminarier mm. Ett

personligt program skräddarsys, som ser till individen och detta fortgår upp till sju år efter anställningens slut eller tills man lyckats finna ett nytt passande arbete.

Finansiering av doktorander

Utbildningsbidrag

Under de första två åren efter antagning som doktorand uppbär doktoranden utbildningsbidrag. Utbildningsbidraget är för närvarande (januari -09) 15 500 kr/mån vid heltidsstudier. Vid deltidstudier får bidraget vara lägst 50% av helt bidrag. Utbildningsbidraget kan kombineras med "assistenttjänst" som är en deltidanställning som endast kan tilldelas doktorander med utbildningsbidrag. En assistentanställning får högst uppgå till 40% av heltid. Assistentens uppgifter är undervisning, forskning och/eller administrativt arbete.

Doktorandtjänst

Den som fått utbildningsbidrag för doktorander skall efter ansökan anställas som doktorand (doktorandtjänst) senast när det enligt den individuella studieplanen återstår **två års utbildningstid**. Ingångslönen för doktorander är f.n. 21 400 kr/mån, 22 800 kr/mån efter genomförd halvtidskontroll och 24 200 kr/mån efter uppnådda 180 hp.

Doktorandmånader

Fakulteten finansierar idag den reguljära forskarutbildningen med ca 16,5 miljoner per år som omsätts i ca 300 doktorandmånader. Detta innebär att fakulteten, under senare delen av doktorandtjänstperioden, finansierar doktorander med tillfälligt förordnande som doktorand, s.k doktorandmånader. I dagsläget innebär detta ca 5 månaders lön. Detta kan variera från år till år men den uttalade ambitionen är att nå upp till 6 månaders finansiering. Allt överskott i forskarutbildningens budget åtgår till dessa doktorandmånader.

Förutsättningar

I dagsläget har fakulteten 864 doktorander, varav 297 är på heltid och 567 på deltid. Den totala tilldelningen till FU 2009 var 34 miljoner kronor (inkl. OH-kompensation).

Arbetsgruppen har tittat på och räknat på fyrahuvudsakliga alternativ. Alternativen berör doktorander som har utbildningsbidrag, (inte de doktorander har doktorandanställning från första dagen). Det första alternativet innebär att doktoranden under sitt andra år har 80% utbildningsbidrag i kombination med 20% assistenttjänstgöring. Det andra alternativet innebär att doktoranden har utbildningsbidrag 100% i kombination med 20% assistenttjänstgöring. I det tredje alternativet har doktoranderna utbildningsbidrag år 1 och 100% doktorandtjänst under år 2, 3 och 4. Det sista alternativet innebär att doktoranderna har anställning som doktorand samtliga 4 år.

Av nedanstående beräkning framgår kostnaden per doktorand, den totala kostnaden per år samt merkostnaden i förhållande till dagens kostnader. I samtliga beräkningar måste hänsyn tas till framtida åtagande samt det återbetalningsansvar forskarutbildningen har fram till 2011. Kostnaderna är beräknade på 75 nya heltidsdoktorander per år, vilket varit det genomsnittliga intaget under senare år, och är beräknad på ett system i jämvikt, dvs infasningseffekter är ej beaktade.

Förutsättningar för beräkningarna/kostnader per doktorand/år inkl lkp och OH:

Fakultetens ekonomiska ramar 2009

<i>Typ av finansiering</i>	<i>Kostnad per år/tkr</i>
Utbildningsbidrag = 15.500/mån + lkp och OH	227
Doktorandlön år 1 och 2= 21.400 + lkp och OH	394
Doktorandlön år 3 = 22.800 + lkp o OH	420
Doktorandlön år 4 = 24.200 + lkp o OH	445
Assistenttjänst 20% inkl. lkp och OH	79

Merkostnaden är baserad på skillnaden mot dagens rådande system.

	Kostnad 1 doktorand/år tkr	Total kostnad 75 doktorand/år tkr	Mer kostnader tkr
Alt. 1			
År 1 Utbildningsbidrag 100%	227	17 019	
År 2 Utbildningsbidrag 80% + Assistenttjänst 20%	182 79	13 615 5 925	
År 3 Doktorandtjänst	420	31 500	
År 4 Doktorandtjänst	445	33 399	
Totalt	1 353	101 458	2 521
Alt. 2			
År 1 Utbildningsbidrag 100%	227	17 019	
År 2 Utbildningsbidrag 100% + Assistenttjänst 20%	227 79	17 019 5 925	
År 3 Doktorandtjänst	420	31 500	
År 4 Doktorandtjänst	445	33 375	
Totalt	1 398	104 838	5 925
Alt. 3			
År 1 Utbildningsbidrag	227	17 019	
År 2 Doktorandtjänst	394	29 550	
År 3 Doktorandtjänst	420	31 500	
År 4 Doktorandtjänst	445	33 375	
Total merkostnad	1 486	111 450	12 531
Alt. 4			
År 1 Doktorandtjänst	394	29 550	
År 2 Doktorandtjänst	394	29 550	
År 3 Doktorandtjänst	420	31 500	
År 4 Doktorandtjänst	445	33 375	
Total merkostnad	1 653	123 975	25 062

Alternativ 1

Detta alternativ innebär att doktoranden har 100% utbildningsbidrag år 1. År 2 kombineras 80% utbildningsbidrag med 20% assistenttjänst. År 3 och 4 har doktoranden doktorandtjänst som tidigare.

En merkostnad för detta alternativ är beräknat till 2 521 tkr.

Alternativ 2

Detta alternativ innebär att doktoranden har 100% utbildningsbidrag år 1. År 2 kombineras 100% utbildningsbidrag med 20% assistenttjänst. År 3 och 4 har doktoranden doktorandtjänst som tidigare.

En merkostnad för detta alternativ är beräknat till 5 925 tkr.

Alternativ 3

Detta alternativ innebär att doktoranden har 100% utbildningsbidrag år 1 samt doktorandtjänst år 2, 3 och 4.

En merkostnad för detta alternativ är beräknat till 12 531 tkr.

Alternativ 4

Detta alternativ innebär att doktoranden har doktorandtjänst samtliga fyra åren.

En merkostnad för detta alternativ är beräknat till 25 062 tkr.

Samtliga ovanstående alternativ gör att doktoranderna omfattas av Trygghetsstiftelsens programverksamhet. Alternativ 3 och 4 innebär också att doktoranderna får full inkomstförsäkring (dvs. 80% av lönen).

Finansieringsmöjligheter

De olika alternativen har olika konsekvenser och måste ses ur fakultetens, handledarens, respektive doktorandens perspektiv. Ur handledarrepresentanternas perspektiv är utgångspunkten att alla eventuella, förändringar skall vara kostnadsneutrala. En ökad kostnad för doktorander kommer att få stora effekter på möjligheten att ta in doktorander och kommer därmed att påverka möjligheten att bedriva forskning på ett negativt sätt. Det finns en risk att forskningsbredden minskar och endast de stora, etablerade forskargrupperna har möjlighet att anta doktorander. Doktorandernas perspektiv är att de vill ha en ökad trygghet under och efter sin doktorandtid. För fakulteten innebär förändringar jämfört med dagens system eventuella ökade kostnader. De positiva effekterna för samtliga grupper förväntas vara höjd kvalitet i doktorandutbildningen, ökad trygghet för doktoranderna, samt bredare rekryteringsmöjligheter.

Doktorandmånader

När det gäller finansieringen av dessa olika alternativ finns det olika vägar att välja, en väg är en ökning av fakultetsanslaget, en annan är att man använder sig av den fakultetsfinansiering som idag betalas ut i form av s.k doktorandmånader. Idag utbetalas ca 16 500 mkr per år i form av doktorandmånader. Eftersom doktorandmånaderna täcker lönekostnader så skulle detta i praktiken innebära ökade kostnader för handledarna. Dessutom utgör doktorandmånaderna en viktig signal som visar att fakulteten bidrar till doktorandutbildningen. Beräkningarna ovan bygger på ett antagande om 75 nya heltidsdoktorander per år. För att hålla denna beräkning kommer frågan om dimensionering att bli nödvändig att diskutera. Om man inför ett "tak" för antalet doktorander eller om kostnaden för doktorander blir högre finns en

påtaglig risk att färre doktorander tas in vilket leder till en fattigare doktorandmiljö, risk för att endast starka miljöer kan ha doktorander samt sämre meriteringsmöjligheter för handledare. I dagsläget kan man tex också se en ökning av antalet deltidsdoktorander vilket kan förändra förutsättningarna för fördelning av doktorandmånaderna.

Eftersom behovet av doktorander kan variera över tid är det viktigt att forskarutbildningen medger en viss plasticitet i sitt system. Doktorandmånaderna kan då eventuellt fungera som en buffert om antalet doktorander ökar. Det skulle innebära att det blir färre doktorandmånader om antalet doktorander ökar och fler om de minskar.

Avbetalad skuld

För närvarande har forskarutbildningen ett negativt myndighetskapital som man håller på att betala tillbaka. Denna skuld förväntas vara avbetalad med utgången av 2011 och därmed frigörs ca 6 mkr from 2012 av den totala budgeten.

Ökade fakultetsmedel

Tilldelningen till forskarutbildningen har varit i stort sett oförändrad sedan 2005, se tabell nedan. Arbetsgruppen anser därför att det är rimligt att fakulteten ökar tilldelningen till forskarutbildningen.

Forskarutbildning, tilldelning i budget			
Bå	Tkr		Pris-& lön BP
1997	24 975		
1998	25 815	3,4%	2,14%
1999	26 334	2,0%	2,12%
2000	26 500	0,6%	0,93%
2001	27 000	1,9%	1,93%
2002	28 175	4,4%	3,01%
2003	29 400	4,3%	2,46%
2004	29 900	1,7%	2,88%
2005	30 200	1,0%	1,01%
2006	30 200	0,0%	2,10%
2007	30 400	0,7%	0,80%
2008	30 400	0%	0,77
2009	28 500*		1,84

* bedömning baserad på ofullständig täckning för OH- och lönekomensation.

Arbetsgruppens förslag och slutsatser

Även om det är eftersträvänsvärt att doktoranderna har doktorandanställning under fyra år kom arbetsgruppen ganska snart fram till att det under rådande ekonomiska omständigheter inte är realistiskt att ersätta utbildningsbidraget helt med doktorandtjänst. Det är angeläget att reformen är kostnadsneutral för verksamheten. Under förutsättning att fakulteten anser sig kunna omprioritera medel, förordar arbetsgruppen alternativ nr 3. Dock vill arbetsgruppen påpeka att även alternativ 1 måste betraktas som en förbättring ur doktorandens perspektiv, jämfört med dagens situation. Arbetsgruppen finner det rimligt att fakulteten tar ett ökat ansvar för forskarutbildningen i enlighet med den strategiska planen. Då fakulteten inte ökat sin tilldelning till forskarutbildningen under många år anser arbetsgruppen att det är dags att satsa på forskarutbildning.